

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

**GODIŠNJI
MAKROEKONOMSKI IZVJEŠTAJ
CENTRALNE BANKE CRNE GORE
2020. GODINA**

Podgorica, 2021. godine

IZDAVAČ	Centralna banka Crne Gore Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 6 81000 Podgorica telefon +382 20/664-997, 664-269 fax +382 20/664-576
INTERNET STRANICA	http://www.cbcg.me
SAVJET CENTRALNE BANKE	Dr Radoje Žugić, guverner Dr Nikola Fabris, viceguverner Miodrag Radonjić, viceguverner Dr Zorica Kalezić, viceguverner Dr Milorad Jovović Ruždija Tuzović Dr Nikola Milović
GRAFIČKA PRIPREMA	Nikola Nikolić Nikola Marđonović
LEKTURA	Maja Đuretić-Mrdak
ŠTAMPA	DOO „PRO FILE“ Podgorica
TIRAŽ	70 primjeraka

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korišćenja podataka iz Izvještaja obavezno navedu izvor.

SPISAK UPOTRIJEBLJENIH SKRAĆENICA

ARIMA	<i>Autoregressive Integrated Moving Average</i> (Autoregresioni integrirani model sa pokretnim prosjecima)	IDA	<i>International Development Association</i> (Međunarodna organizacija za razvoj)
AIFS	Agregatni indeks finansijske stabilnosti	IFAD	<i>International Fund for Agricultural Development</i> (Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede)
ANO	Agencija za nadzor osiguranja	IMF	<i>International Monetary Fund</i> (Međunarodni monetarni fond)
AQR	<i>Asset Quality Review</i> (Procjena kvaliteta aktive)	IPA	<i>Instrument for Pre-Accession Assistance</i> (Instrument za prepristupnu pomoć)
ATM	<i>Automated teller machine</i> (bankomat)	IRF	Investiciono-razvojni fond Crne Gore
BDP	Bruto domaći proizvod	IT	Informaciona tehnologija
BiH	Bosna i Hercegovina	KFW	<i>Kreditanstalt für Wiederaufbau</i> (Njemačka razvojna banka)
BPM6	Priručnik za platni bilans i međunarodnu investicionu poziciju, šesto izdanje	KTK	Komisija za tržište kapitala
CEFTA	<i>Central European Free Trade Agreement</i> (Sporazum o srednjoevropskoj zoni slobodne trgovine)	LIBOR	<i>London interbank offered rate</i> (Londonska međubankarska stopa)
CBCG	Centralna banka Crne Gore	MF	Ministarstvo finansija
CEB	<i>The Council of Europe Development Bank</i> (Razvojna banka Savjeta Evrope)	MFI	Mikrokreditne finansijske institucije
CKB	Crnogorska komercijalna banka	MIDAS	Program grant podrške za institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede
COVID-19	<i>CoronaVirus Disease-19</i> (bolest izazvana novim koronavirusom)	MMF	Međunarodni monetarni fond
DAX	<i>Deutscher Aktienindex</i> (Akcijski indeks Frankfurtske berze)	MONEX,	
DJIA	<i>Dow Jones Industrial Average</i> (Akcijski indeks Njujorške berze i Nazdaka)	MNSE10	Indeksi Montenegroberze
€STR	<i>Euro Short-Term Rate</i> (Euro kratkoročna stopa)	MONSTAT	Uprava za statistiku Crne Gore
EBRD	<i>European Bank for Reconstruction and Development</i> (Evropska banka za obnovu i razvoj)	MSCI	<i>Morgan Stanley Capital Index</i> (Svjetski berzanski indeks)
ECB	Evropska centralna banka	MSFI	Međunarodni standard finansijskog izvještavanja
EDC	<i>Export Development Canada</i>	MSP	Mala i srednja preduzeća
EEA	Evropska ekonomska oblast	NPL	<i>Non-performing loans</i> (Nekvalitetni krediti)
EFTA	<i>European Free Trade Association</i> (Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu)	NVO	Nevladina organizacija
EK	Evropska komisija	o.g.	Ove godine
EIB	<i>European Investment Bank</i> (Evropska investiciona banka)	OECD	<i>The Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj)
EONIA	<i>European OverNight Index Average</i> (Ponderisana prosječna kamatna stopa po kojoj su realizovane prekonodne pozajmice u valuti između relevantnih banaka u eurozoni)	OPEC	<i>The Organization of the Petroleum Exporting Countries</i> (Organizacija zemalja izvoznica nafte)
EPCG	Elektroprivreda Crne Gore	PIO	Penzijско i invalidsko osiguranje
ESRB	<i>The European Systemic Risk Board</i> (Evropski odbor za sistemski rizik)	PER	Program ekonomskih reformi za Crnu Goru
EU	Evropska unija	p.p.	Procentni poen
EUROIBOR	<i>Euro Interbank Offered Rate</i> (Eurska međubankarska stopa)	PPEKS	Prosječno ponderisana efektivna kamatna stopa
EUROSTAT	Statistička služba Evropske unije	PPNKS	Prosječno ponderisana nominalna kamatna stopa
FED	Federalne rezerve	ROA	<i>Return on assets</i> (Povraćaj na aktivu)
Fond PIO	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje	SAD	Sjedinjene Američke Države
FZD	Fond za zaštitu depozita Crne Gore	SDI	Strane direktne investicije
FZU	Fond zajedničkog ulaganja	SFS	Savjet za finansijsku stabilnost
G20	<i>Group of Twenty</i> (Internacionalni forum 19 industrijski najrazvijenih država i Evropske unije)	SMTK	Standarna međunarodna trgovinska klasifikacija
HH indeks	Hiršman-Herfindalov indeks	SPV	Specijalna prava vučenja
HICP	<i>Harmonised index of consumer prices</i> (Harmonizovani indeks potrošačkih cijena)	TED	<i>Treasury-EuroDollar rate</i>
HOV	Hartija od vrijednosti	UN	Ujedinjene nacije
IBRD	<i>International bank for Reconstruction and Development</i> (Međunarodna banka za obnovu i razvoj)	UNCTAD	<i>United Nations Conference on Trade and Development</i> (Konferencija Ujedinjenih nacija o trgovini i razvoju)
		USD	Američki dolar
		UNWTO	<i>UN World tourism organization</i> (Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih nacija)
		VIX	<i>Volatility Index</i> (Indeks volatilnosti)
		ZZZCG	Zavod za zapošljavanje Crne Gore

SADRŽAJ

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI U 2020.	9
1. REALNI SEKTOR	15
1.1. Bruto domaći proizvod	17
1.2. Djelatnosti	24
1.3. Cijene	32
1.4. Tržište rada	37
2. MONETARNA KRETANJA	43
2.1. Banke	46
2.2. Kamatne stope banaka	65
2.3. Mikrokreditne finansijske institucije	68
2.4. Lizing kompanije	70
3. EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA	71
4. TRŽIŠTE KAPITALA	75
5. FISKALNI SEKTOR	81
5.1. Javne finansije Crne Gore	83
5.2. Budžet Crne Gore	86
5.3. Lokalna samouprava	90
5.4. Državni fondovi	92
6. JAVNI DUG	95
6.1. Državni dug	100
6.2. Dug jedinica lokalne samouprave	104
6.3. Izdate garancije	105
6.4. Otplata duga	106
7. EKSTERNI SEKTOR	107
7.1. Platni bilans	111
7.2. Finansijski račun	121
8. ANALIZA TRŽIŠTA NEKRETNINA	123
HEDONIČKI INDEKS NEKRETNINA, DECEMBAR 2020.	125
9. MEĐUNARODNA EKONOMIJA	131
9.1. Globalna ekonomska i finansijska kretanja	133
9.2. Eurozona	137
9.3. Region	138
10. NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI	141
11. PRILOZI	149

PREGLED MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA

	2019.	2020.	%
REALNI SEKTOR			
BDP (u tekućim cijenama, u milionima eura) ¹	4.950,7	4.193,2	
Industrijska proizvodnja (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	-6,3	-0,9	
Šumarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	-10,8	8,2	
Građevinarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine-mjereno efektivnim časovima) ²	4,2	-3,2	
Zaposlenost			
Broj zaposlenih (decembar)	198.566	160.978	
Broj nezaposlenih (decembar)	37.616	47.509	
Stopa inflacije			
Potrošačke cijene, godišnja stopa	1,0	-0,9	
Prosječna zarada bez poreza i doprinosa (prosjek za period) ²	515	524	1,7
MONETARNI SEKTOR (u milionima eura)³			
Ukupni depoziti	3.475,8	3.372,9	-3,0
Depoziti nefinansijskog sektora	1.048,4	1.014,8	-3,2
Depoziti stanovništva	1.316,5	1.254,0	-4,7
Depoziti opšte vlade	234,9	225,5	-4,0
Centralna vlada	157,7	168,3	6,7
Lokalna vlada	71,3	51,8	-27,4
Fondovi socijalne sigurnosti	5,9	5,4	-8,0
Depoziti finansijskog sektora	31,9	47,2	47,9
Depoziti - ostalo	844,0	831,3	-1,5
Ukupni krediti	3.061,8	3.159,2	3,2
Kreditni nefinansijskom sektoru	1.074,6	1.109,2	3,2
Kreditni stanovništvu	1.357,7	1.394,2	2,7
Kreditni opštoj vladi	257,5	300,5	16,7
Centralna vlada	214,8	260,4	21,2
Lokalna vlada	41,0	38,4	-6,3
Fondovi socijalne sigurnosti	1,7	1,7	0,0
Kreditni finansijskom sektoru	27,6	25,9	-6,1
Kreditni - ostalo	344,4	329,4	-4,3
EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA			
Prosječna kamatna stopa na 91-dnevne državne zapise, posljednja			
Prosječna kamatna stopa na 182-dnevne državne zapise, posljednja	0,49%	0,90%	
TRŽIŠTE KAPITALA			
Promet na berzi (u milionima eura)²			
Montenegro berza	318,2	31,4	-90,1
Berzanski indeksi			
MNSE10	777,61	712,83	-8,3
MONEX	11.403,61	10.328,64	-9,4
FISKALNI SEKTOR (u milionima eura)²			
Tekući prihodi ⁴	2.151,5	1.869,5	-13,1
Izdaci ⁴	2.223,9	2.333,2	4,9
Suficit/deficit ⁴	-72,3	-463,7	541,1
Eksterni državni dug (u milionima eura)	3.128,5	3.835,3	22,6
Unutrašnji državni dug (u milionima eura) ⁵	580,0	495,6	-14,6
Dug lokalne samouprave (u milionima eura) ⁵	80,4	78,1	-2,8
EKSTERNI SEKTOR²			
Saldo tekućeg računa (u milionima eura)	-744,2	-1.089,1	46,4
Trgovinski bilans	-2.065,5	-1.640,8	-20,6
Bilans usluga	1.020,2	181,7	-82,2
% pokrića trgovinskog deficita sa ostalim saldima	64,0	33,6	
Saldo tekućeg računa u % od BDP-a	-15,0	-26,0	

¹ Za 2020. procjena Monstat-a, na osnovu kvartalnih procjena.

² Podaci za I-XII 2019. i I-XII 2020. god.

³ Od juna 2018. godine podaci u okviru monetarne statistike sastavljaju se u skladu sa novom metodologijom (https://www.cbcg.me/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_publikacije/statistika/metodologija_2018.pdf).

⁴ Tekući prihodi i izdaci budžeta, državnih fondova i lokalnih samouprava.

⁵ Shodno novom Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, koji je donijet u 2014, struktura javnog duga je promijenjena. Javni dug je definisan kao dug centralnog nivoa države (državni dug) i lokalnog nivoa (dug lokalne samouprave). Dug lokalnih samouprava isključen je iz strukture unutrašnjeg državnog duga, dok sa druge strane, u unutrašnji dug je dodat iznos koji se odnosi na dug pravnim licima i privrednim društvima. U skladu sa novim Zakonom, u kvartalnim izvještajima prikazuje se državni dug, dok se u godišnjem izvještaju prikazuje javni dug.

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI U 2020.

Makroekonomska kretanja u Crnoj Gori tokom 2020. godine, kao i u većini država, bila su pod izuzetno velikim uticajem pandemije COVID-19, koju je Svjetska zdravstvena organizacija proglasila u martu 2020, a neposredno nakon toga i u Crnoj Gori je proglašena epidemija ove bolesti. Pandemija je izazvala do tada neviđen šok na globalnom nivou ostavljajući ne samo nezapamćene zdravstvene, već i socijalne i ekonomske posljedice. Brojne mjere koje su države uvodile sa ciljem sprečavanja širenja zaraze, prevashodno samoizolacija stanovništva, zatvaranje gradova i granica za putnike iz država koje su najviše pogođene pandemijom (osim u slučaju transporta hrane i drugih vrsta roba), u krajnjem su rezultirale ograničavanjem kretanja ljudi i roba, a posljedično i kapitala. Na osnovu procjene MMF-a iz aprila 2021. godine o uticaju ekonomskog šoka izazvanog pandemijom COVID-19 na realna ekonomska kretanja, svjetska ekonomija je zabilježila realni pad od 3,3%, koji je izraženiji u visoko razvijenim (-4,7%) u odnosu na ekonomije u razvoju (-2,2%). Prema istim procjenama, eurozona je zabilježila snažan pad od 6,6%, dok procjene relevantnih institucija ukazuju da je u sličnoj mjeri efektima pandemije pogođen i region Balkana koji bilježi prosječan ekonomski pad od oko 6%.

Procjenjuje se da će negativni ekonomski efekti pandemije imati produžen vremenski uticaj i da će pojedinačnim ekonomijama za dostizanje nivoa BDP-a iz 2020. godine biti potrebno od dvije do pet godina, zavisno od nivoa njihove pogođenosti pandemijom, odnosno od njenog daljeg razvoja. Imajući u vidu moguće pojave novih sojeva virusa, velika neizvjesnost i dalje je prisutna, međutim, pronalazak vakcine ulio je nadu u brži oporavak i izlazak iz zdravstvene i ekonomske krize u dogledno vrijeme.

Iako se očekuje se da će u 2021. godini većina svjetskih ekonomija ostvariti visoke pozitivne stope rasta, zahvaljujući niskoj uporednoj osnovi iz 2020. godine, treba imati u vidu da se projekcije kontinuirano revidiraju i mijenjaju usljed promjena procjena o dosadašnjem uticaju pandemije i pretpostavki o dužini njenog trajanja.

Epidemija COVID-19 je, i u Crnoj Gori, imala snažan negativan uticaj na ekonomska kretanja. Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, crnogorska privreda je tokom 2020. godine, na osnovu kvartalnih procjena, zabilježila negativnu stopu ekonomskog rasta od 15,2%. Ona je rezultat snažnog pada ekonomskih kretanja tokom drugog, trećeg i četvrtog kvartala (20,3%, 26,9% i 7,5% na godišnjem nivou, respektivno), koji nije mogao biti kompenzovan rastom od 2,6%, ostvarenim u prvom kartalu 2020. godine. Procjena CBCG ukazuje na mogućnost nešto većeg pada.

Raspoloživi statistički pokazatelji u većini sektora crnogorske ekonomije uglavnom su negativni. Industrijska proizvodnja je u 2020. godini, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, zabilježila pad od 0,9%. On je prevashodno rezultat pada proizvodnje u sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom (-3,8%), koji u ukupnoj industriji učestvuje sa preko 55%. Pad je zabilježen i u sektoru prerađivačke industrije (-0,5%), premda su pojedini njeni segmenti ostvarili rast (proizvodnja gume i plastike, duvana i osnovnih farmaceutskih proizvoda), a rast je zabilježen i u sektoru vađenje ruda i kamena (7,2%).

U sektoru turizma došlo je do značajnog pada dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista. Crnu Goru je u 2020. godini, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, posjetilo 444.065 turista, što je za 83,2% manje u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareno je 2,6 miliona noćenja ili 82,1% manje nego u prethodnoj godini. Mjere privremenog zatvaranja granica, ograničenje putovanja i rada ugostiteljskih objekata, kao i pogoršanje epidemiološke situacije u Crnoj Gori i u zemljama – emitivnim turističkim tržištima, doprinijeli su ovim rezultatima.

Shodno tome, prevoz putnika u 2020. godini, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, bilježio je značajan pad na godišnjem nivou u svim vidovima saobraćaja: u željezničkom za 52%, drumskom za 64,9% i prevozu putnika na aerodromima 80,3%. Kod prevoza robe, u istom periodu, takođe je zabilježen pad i to kod drumskog za 9,7%, kod prometa robe na aerodromima za 61,3%, kao i kod prometa robe u lukama za 0,4%, dok je jedino u željezničkom saobraćaju ostvaren rast prometa robe od 1,9%.

Sektor građevinarstva je, nakon pozitivnih rezultata tokom prethodnih pet godina, u 2020. godini zabilježio pad. Vrijednost izvršenih građevinskih radova, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, iznosila je 757,1 milion eura, što je za 5,6% manje u odnosu na 2019. godinu. Građevinska aktivnost mjerena efektivnim časovima rada, u istom periodu, smanjena je za 3,2%.

Pandemija COVID-19 imala je značajne efekte i na kretanja u eksternom sektoru, pa je u platnom bilansu zabilježen deficit tekućeg računa od 1,1 milijardu eura (26% procijenjenog BDP-a), što predstavlja znatno povećanje u odnosu na 2019. godinu (za 46,4%). Rast deficita tekućeg računa prevashodno je posljedica smanjenja suficita na računu usluga usljed pada prihoda po osnovu usluga putovanja i turizma. Negativna kretanja na računu usluga dijelom su amortizovana manjim spoljnotrgovinskim deficitom i rastom suficita na računima primarnog i sekundarnog dohotka. U 2020. godini na finansijskom računu zabilježeno je povećanje neto priliva kapitala nastalo kao rezultat realizovanog neto priliva po osnovu svih kategorija investicija (stranih direktnih, portfolio i ostalih investicija).

Prema preliminarnim podacima, deficit na računu roba iznosio je 1,6 milijardi eura ili 20,6% manje nego u 2019. godini. To je rezultat značajnog smanjenja ukupnog uvoza roba koji je iznosio 2 milijarde eura i bio je za 481,7 miliona eura ili 19% manji nego prethodne godine. Ukupan izvoz roba iznosio je 408,6 miliona eura i bio je za 57 miliona eura ili 12,2% manji u odnosu na 2019. godinu. Usporena međunarodna razmjena, koja je dovela do istovremenog smanjenja izvoza i uvoza roba, za posledicu je imala pad obima robne razmjene od 18%.

Na računu usluga zabilježen je suficit u iznosu od 181,7 miliona eura, međutim, to je za 82,2% manje nego u istom periodu prethodne godine. Ukupni prihodi od usluga iznosili su 671,3 miliona eura što predstavlja pad od 60,5%, dok su rashodi iznosili 489,6 miliona eura i bili su niži za 27,7%. Usljed pandemije, po prvi put u posljednjih deset godina, zabilježen je značajan pad prihoda od putovanja-turizma. Procijenjeni prihodi od putovanja-turizma u 2020. godini iznosili su 144,5 mi-

liona eura, što je za 86,8% manje u odnosu na prethodnu godinu i rezultat su smanjenja dolazaka i noćenja stranih turista, kao i smanjenja cijena smještaja. Na računu primarnog dohotka realizovan je suficit u iznosu od 61,6 miliona eura, što je skoro četiri puta više nego u prethodnoj godini, a suficit je zabilježen i na računu sekundarnog dohotka u iznosu od 308,5 miliona eura, što je za 8,5% više nego 2019. godine.

Prema preliminarnim podacima, neto priliv SDI u 2020. godini iznosio je 467,5 miliona eura, što predstavlja povećanje od 53,2% u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Ovakvo kretanje rezultat je manjeg odliva SDI uz istovremeno povećanje priliva po osnovu interkompanijskog duga u poređenju sa 2019. godinom. Uprkos povećanju dužničkih ulaganja, u posmatranom periodu zabilježen je pad priliva SDI usljed pada vlasničkih ulaganja. U strukturi ukupnog priliva SDI, priliv po osnovu interkompanijskog duga iznosio je 58,8% ukupnog priliva SDI, zatim slijede investicije u kompanije i banke – 18,7% i ulaganja u nekretnine – 17,6%. Ukupan odliv SDI u 2020. godini iznosio je 195,5 miliona eura, što je za 58,7% manje nego u istom periodu prethodne godine.

Kada je riječ o tržištu rada, broj zaposlenih u 2020. godini, u prosjeku je iznosio 176.693 i bio je niži za 13,2% u odnosu na prethodnu godinu. Svi sektori zabilježili su pad broja zaposlenih u 2020. godini, pri čemu je najveći pad zabilježen u sektorima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (-37,8%), usluge smještaja i ishrane (-27,4%), poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (-22,3%), građevinarstvo (-20,7%), prerađivačka industrija (-13,5%), trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala (-12,3%). Najmanji pad zabilježen je u sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (-4,1%).

Broj registrovanih nezaposlenih lica u 2020. godini, u prosjeku, iznosio je 41.612 odnosno 13,4% više nego 2019. godine. Stopa nezaposlenosti je, prema podacima Zavoda za zapošljavanje, u decembru iznosila 20,48% i veća je za 4,27 p.p. od stope nezaposlenosti iz decembra 2019. godine.

Prema podacima MONSTAT-a, prosječna bruto zarada u Crnoj Gori u 2020. godini iznosila je 783 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 524 eura, i u odnosu na 2019. godinu porasle su za 1,3% odnosno 1,7%, respektivno.

Smanjenje ekonomske aktivnosti, usljed epidemije, odrazilo se i na smanjenje naplate budžetskih prihoda, kao i na rast konsolidovanih izdataka budžeta, usljed potrebe dodatnog finansiranja zdravstvenog sistema i sprovođenja socio-ekonomskih mjera pomoći građanima i privredi. Deficit budžeta u 2020. godini iznosio je 425,3 miliona eura ili 10,1% BDP-a. Prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, na kraju 2020. godine, javni dug (bruto) je iznosio 4.409,0 miliona eura ili 105,2% BDP-a. Od toga, na unutrašnji dug se odnosilo 495,6 miliona eura ili 11,8% BDP-a, na spoljni dug 3.835,3 miliona eura ili 91,5% BDP-a, dok se na dug jedinica lokalne samouprave odnosilo 78,1 miliona eura ili 1,9% BDP-a. Neto javni dug iznosio je 3.536,6 miliona eura ili 84,3% BDP-a. Nivo javnog duga predstavlja ozbiljan rizik i upravljanje njime biće jedan od najvećih izazova u narednom periodu.

Vlada je tokom 2020. donijela tri paketa mjera za pomoć privredi i stanovništvu. Prvi, koji se dominantno odnosio na održavanje tekuće likvidnosti, te na podršku najugroženijim kategorijama stanovništva, drugi koji je kreiran u pravcu očuvanja radnih mjesta i stvaranja pretpostavki za brži oporavak crnogorske ekonomije, dok je treći paket mjera bio sanaciono-razvojnog karaktera i obuhvatio kratkoročne i dugoročne mjere za oporavak privrede kroz njenu diversifikaciju i povećanje domaće proizvodnje. Procijenjena vrijednost sva tri paketa mjera je oko 1,5 milijardi eura, pri čemu se na treći paket odnosi 1,2 milijarde eura. Primjena ovih mjera dovela je do preraspodjele

rashoda budžeta, rasta konsolidovanih izdataka i posljedično do usvajanja rebalansa budžeta za 2020. godinu.

U namjeri da doprinese ublažavanju ekonomskih posljedica pandemije COVID-19 po građane i privredu, CBCG je u 2020. godini i pored suženog izbora monetarnih instrumenata, implementirala pet paketa mjera, čiji je cilj bio očuvanje likvidnosti banaka, rast kreditnog potencijala i prelivanje likvidnosti ka stanovništvu i privredi. Tako je već u martu usvojen set mjera u okviru Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog koronavirusa na finansijski sistem („Sl. list Crne Gore“, br. 19/20), a koji je kasnije dopunjen izmjenama navedene Odluke. U sklopu navedenih mjera uveden je moratorijum na otplatu kredita koji je za banke bio obavezujući od marta do maja/juna 2020. godine, zatim je definisan okvir za restrukturiranje kredita banaka, donijeta zabrana isplata dividendi, omogućeno povećanje izloženosti prema jednom licu, odnosno grupi povezanih lica preko propisanih limita izloženosti. Potom je uveden jednogodišnji moratorijum na otplatu obaveza za korisnike kredita banaka iz sektora turizma, poljoprivrede, šumarstva i ribarstva do kraja avgusta 2021. godine, a uveden je i obavezan moratorijum u trajanju od šest mjeseci za fizička lica – korisnike kredita kojima je 31. 03. 2020. godine ili kasnije prestao radni odnos kao posljedica epidemije COVID-19. Pored toga, omogućeno je restrukturiranje kredita fizičkim licima – korisnicima kredita, kojima je usljed uticaja pandemije, zarada smanjena ili će biti smanjena, a bankama je omogućeno da pri izračunavanju dospjelih obaveza na osnovu Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama, u obračun tih obaveza, umjesto 30%, uključuju 20% depozita po viđenju.

Osim navedenih mjera, Centralna banka je donijela i Odluku o izmjenama Odluke o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore čime je bankama obezbijedena dodatna likvidnost za podršku domaćoj ekonomiji. Dodatno, CBCG je intenzivnim međunarodnim aktivnostima obezbijedila instrumente za podršku sistemskoj likvidnosti od Banke za međunarodna poravnanja u iznosu od 100 miliona, dok je kroz aranžman sa Evropskom centralnom bankom u sklopu novog finansijskog instrumenta EUREP (*Eurosystem repo facility for central banks*) ugovorena bilateralna repo linija u iznosu do 250 miliona eura. Na ovaj način su dodatno unaprijeđene mogućnosti CBCG da obezbijedi dodatna sredstva za podršku sistemske likvidnosti u slučaju tržišnih poremećaja koji su uzrokovani pandemijom.

I pored velikog uticaja pandemije, bankarski sektor je tokom 2020. godine sačuvao sigurnost i stabilnost. Visok nivo likvidnih sredstava, rast kredita, kao i dokapitalizacija tri banke, dodatno su doprinijeli stabilnosti bankarskog sistema. Likvidna aktiva banaka na kraju 2020. godine iznosila je 1.016,1 milion eura, što predstavlja rast od 6,2% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupni krediti banaka su na kraju 2020. godine iznosili 3.159,2 miliona eura, što je 3,2% više nego na kraju prethodne godine. Agregatni koeficijent solventnosti je iznosio 18,52% i bio je veći u odnosu na kraj prethodne godine, kada je iznosio 17,73%. Bankarski sektor je ostvario pozitivan finansijski rezultat tokom 2020. godine u iznosu od 22,3 miliona eura.

Višegodišnji trend smanjenja aktivnih i pasivnih kamatnih stopa iz prethodnog perioda nastavljen je i u 2020. godini. Uslovi finansiranja na međunarodnim finansijskim tržištima doprinijeli su smanjenju aktivnih i pasivnih kamatnih stopa kod crnogorskih banaka, koje u posmatranom periodu dostižu istorijski minimalne vrijednosti. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa na ukupne kredite na kraju 2020. godine iznosila je 5,84% i u odnosu na kraj 2019. godine bila je niža za 0,17 p.p. Istovremeno, prosječna ponderisana pasivna efektivna kamatna stopa iznosila je 0,40% i bilježi pad od 0,01 p.p. na godišnjem nivou.

Tokom 2020. godine počele su sa radom dvije mikrokreditne finansijske institucije (MFI), pa je na kraju godine kapital MFI iznosio 35,7 miliona eura ili 11,7% više nego na kraju 2019. godine, dok je njihova bilansna suma u istom periodu povećana za 15,3% na 80,5 miliona eura. MFI su tokom 2020. godine ostvarile neto dobit u iznosu od 2,4 miliona eura. Bilansna suma lizing kompanija je na kraju 2020. godine iznosila 39,4 miliona eura, što predstavlja pad od 2,2% u odnosu na kraj prethodne godine, dok je profit ovih finansijskih posrednika iznosio 530.000 eura.